

แนว

ทางการประเมินและแนวปฏิบัติในการประเมินผลการประกัน คุณภาพการศึกษาภายนอกหลังสถานการณ์ COVID-19

วิยวุฒิ บุญลอย^{1*}

นิชาภา เจริญรวย²

วิวรรณ เชื้อจิตร³

อัมพล เจริญนนท์⁴

กรทิพย์ ฉิมพาลี⁵

พรพรหมพรรณ บุญโคกลำ⁶

รับบทความ: 16 กุมภาพันธ์ 2566 แก้ไขบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2566 ตอรับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการแนวทางการประเมินและแนวปฏิบัติในการประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกหลังสถานการณ์ COVID-19 มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา วิธีการ แนวทางการประเมินและแนวปฏิบัติที่ดำเนินการโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยหลักการการเว้นระยะห่างและการใช้รูปแบบการประเมินผลด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการด้วยการกำหนดรูปแบบในการทำงานภายใต้สถานการณ์วิกฤต และหลังจากสถานการณ์วิกฤตแล้ว การประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกควรมีแนวทางใหม่จากข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้จากการตรวจประเมินการประกันคุณภาพของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565) จึงได้กำหนดกรอบแนวทางใหม่โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับกรอบประเมินรอบใหม่ สำหรับสมศ. และสถานศึกษาเพื่อให้การระบุข้อมูลในเล่ม SAR ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนี้ 1) มิติการขับเคลื่อนนวัตกรรมในเชิงระบบและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 2) มิติการรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 3) มิติการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษา

คำสำคัญ: การประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก สถานการณ์ COVID-19

¹⁻⁶ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

* อีเมล: waiwoot.b@rbru.ac.th

Assessment Guidelines and Guidelines for Evaluation of External Educational Quality Assurance after the COVID-19 Situation

Waiwoot Boonloy^{1*}

Nichapa Jaroenruay²

Wiwat Cheurjit³

Ampol Charoennon⁴

Porntip Chimpalee⁵

Phornpromphan Boonkhoklam⁶

Received: February 14, 2023 Revised: February 23, 2023 Accepted: February 26, 2023

Abstract

This academic article, Assessment Guidelines and Practice Guidelines for Evaluation of External Educational Quality Assurance after the COVID-19 Situation, aims to study assessment guidelines, and practices conducted by the Office for National Education Standards and Quality Assurance (ONESQA), from the situation of the epidemic Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) with the principle of social distancing and the use of evaluation forms with the use of information technology in management by setting the form to work under crisis situations and after. The external educational quality assurance evaluation should have a new approach based on observations and experiences gained from educational institution quality assurance audits during the past 2 years (2021 and 2022). A new framework has been established with recommendations for a new round of assessment frameworks. The Office for National Education Standards and Quality Assurance (ONESQA) and educational institutions to focus on identifying information in the SAR book clearly as follows: 1) dimensions of driving innovation in a systematic way and innovation in learning management; 2) dimensions of performance reporting for each educational institution's standards; and 3) dimensions. Promotion and support for educational institute development.

Keywords: Evaluation, External educational quality assurance, COVID-19 situation

¹⁻⁶ Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

* Email: waiwoot.b@rbru.ac.th

บทนำ

ความเป็นมาของการประกันคุณภาพของประเทศไทย ได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนของค่านิยมตามมาตรา 4 และหมวด 6 ว่าด้วยเรื่อง มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาตั้งแต่มาตราที่ 47 ถึงมาตราที่ 51 เป็นสำคัญส่วนจะมีคำว่าประกันคุณภาพสอดแทรกในมาตราอื่นก็จะเป็นความเชื่อมโยงในเรื่องการประกันคุณภาพด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 14) สำหรับแนวทางในการปฏิบัติการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 3-4) เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติกับสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบและกลไกที่จะนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานและคุณภาพการศึกษา หัวใจสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา มีจุดเริ่มต้นอยู่ที่การทำให้บุคลากรทางการศึกษาได้เห็นถึงความสำคัญและดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อทั้งผู้เรียน ผู้จัดการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ระบบการประกันคุณภาพภายนอก (External Quality Assurance System) ระบบและกลไกที่กำหนดขึ้นเพื่อรับรองมาตรฐานและเป็นการประกันคุณภาพ รวมทั้งมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ประกาศกำหนด และกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ กฎเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการติดตาม ตรวจสอบและมาตรฐานของสถานศึกษาจากภายนอก และประเมินผลโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555: 215)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ทำให้เกิดปัญหาดังนี้ 1. การทำงานในรูปแบบปกติไม่สามารถทำได้ อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรค 2. การความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติตัวและใช้ชีวิต และ 3. ความพร้อมในการได้รับวัคซีนสำหรับฉีดเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน จึงส่งผลให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต้องปรับตัวและเปลี่ยนวิธีการทำงานที่ให้ความสำคัญการทำงานในที่ตั้งสำนักงานเป็นหลัก มาเป็นวิธีการที่เน้นในรูปแบบออนไลน์โดยใช้ที่พักและบ้านเป็นสถานที่ปฏิบัติงานแทนการปฏิบัติงานที่สำนักงานในช่วงระยะเวลา 2 – 3 ปีที่ผ่านมา และหลังจากที่ทั่วโลกได้ผ่านสถานการณ์วิกฤตดังกล่าวแล้ว รวมทั้งประเทศไทย ดังนั้น การปรับตัวในการทำงานขององค์กร และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยการใช้หลักการการเว้นระยะห่าง และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการด้วยการกำหนดรูปแบบในการทำงานภายใต้สถานการณ์วิกฤตนั้น จึงทำให้การดำเนินงานของสมศ.ได้ขับเคลื่อนไปได้

ส่วนที่ 1 แนวคิด หลักการ และเหตุผลของการประเมินคุณภาพภายนอกของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ภายใต้สถานการณ์ COVID-19

แนวคิด จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีการระบาดเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประเมินสถานการณ์และประกาศให้โรค COVID-19 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวโน้มที่จะเกิดการแพร่ระบาดในสถานศึกษา จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้กระทบการทำงานของทุกคนให้หันมาปรับตัวสู่ New Normal โดยทุกคนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิธีการทำงานใหม่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ตระหนักถึงความสำคัญในการรู้เท่าทัน เตรียมความพร้อมรับมือกับการระบาดของโรคอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดความเสี่ยงต่อการสัมผัสเชื้อโรค และป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างถูกสุขลักษณะ และเหมาะสมในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานและผู้ประเมินภายนอก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2563: 1)

หลักการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ยังยึดหลักการประเมินคุณภาพไว้เช่นเดิม แต่เปลี่ยนวิธีประเมินให้เข้ากับสถานการณ์แพร่ระบาดในยุค COVID-19 และยึดตามหลัก Social distancing ในการประเมินคุณภาพภายนอกยุค COVID-19 ซึ่งการประเมินจะแบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้ **ระยะแรก** เป็นขั้นตอนการประเมิน SAR ซึ่งเป็นการประเมินผลจากการวิเคราะห์สาระที่อยู่ในรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ของสถานศึกษา ที่ผ่านการรับรองจากต้นสังกัดตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 การประเมินในระยะนี้เป็น การตัดสินผลการประเมินจาก SAR ซึ่งผลการประเมินมี 3 ระดับ คือ “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง” **ระยะที่สอง** เป็นขั้นตอนการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ของคณะผู้ประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินผลหลังการประเมินระยะแรก โดยเป็นทางเลือกตามความสมัครใจของสถานศึกษา หลังจากได้รับผลการประเมิน SAR จาก สมศ. แล้ว ในการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมสถานศึกษาจะใช้เวลาน้อยที่สุด โดยอาจใช้การประเมิน online ก่อนการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมก็ได้ และไม่มีการสรุปผลด้วยวาจาในระหว่างลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม เพื่อลดการสัมผัสทางสังคม ซึ่งผลการประเมินมี 5 ระดับ คือ “ดีเยี่ยม” “ดีมาก” “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง” (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2563: 1)

เหตุผล ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทที่เชื่อมโยงกันในลักษณะเศรษฐกิจสร้างสรรค์เครือข่าย การประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. จึงต้องเปลี่ยนวิธีการประเมินและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้นและปรับเปลี่ยน

วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกให้เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2563: 1-2)

ส่วนที่ 2 นโยบายการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก สมศ.

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มีประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ตามมาตรา 7 ให้ยกเลิกความในมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน โดยให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562

2. ตามมาตรา 8 ให้ยกเลิกความในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน คือให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา ที่ใช้การจัดการอุดมศึกษาซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือกระทรวงอื่น เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนด และให้มีการประเมินผลคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562

3. ตามมาตรา 9 ให้ยกเลิกความในมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน คือในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษานั้นปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562

ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง สมศ. พ.ศ. 2543 (ราชกิจจานุเบกษา, 2543: 15)

ตามมาตรา 7 ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง สมศ. พ.ศ. 2543 กำหนดสำนักงานมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

สมศ. มีอำนาจหน้าที่หลักดังต่อไปนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (إنทนา หงวนดัด, 2563)

1. ในการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก กำหนดกรอบแนวทาง และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด ดังต่อไปนี้

2. พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก

3. ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก

4. กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกที่ดำเนินการโดยผู้ประเมินภายนอก รวมทั้งให้การรับรองมาตรฐาน ทั้งนี้ ในกรณีจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ในการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานอาจดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกเองก็ได้

5. พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพหรือวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

6. เสนอรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมกำกับกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษา และสำนักงานงบประมาณ เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

โดยสรุปแล้วสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา รวมถึงการกำหนดนโยบายเพื่อใช้ในการทำงานระหว่างสถานศึกษากับ สมศ. เพื่อให้การทำงานสอดคล้องกับกฎหมายแม่บททางการศึกษา กฎกระทรวงที่นำไปสู่การปฏิบัติงานและการเปลี่ยนแปลงภายใต้สถานการณ์ COVID-19

ส่วนที่ 3 วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

เนื่องจากภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาเปลี่ยนจากการนั่งเรียนในห้องเรียนไปเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ด้วยการประเมินคุณภาพภายนอก ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก การประเมิน SAR ระยะสอง การประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) เป็นไปตามความสมัครใจของสถานศึกษา

ระยะแรก การประเมิน SAR ประเมินจากผลการวิเคราะห์ SAR ของสถานศึกษา ซึ่งส่งผ่านหน่วยงานต้นสังกัด ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และพิจารณาสิ่งปรากฏใน SAR และเอกสารประกอบที่แนบมา กับ SAR (โดยไม่ขอเอกสารเพิ่มเติมจากสถานศึกษา เพื่อลดภาระของสถานศึกษา) สำหรับผลประเมินจาก SAR ซึ่งผลการประเมินมี 3 ระดับ คือ “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง” โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนดังนี้

1. การส่ง SAR ให้หน่วยประเมินบริหารจัดการ

1.1 กรณีศูนย์พัฒนาเด็ก และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป มีขั้นตอนการดำเนินการประเมิน ดังนี้
1) สถานศึกษาส่ง SAR ให้หน่วยงานต้นสังกัด 2) หน่วยงานต้นสังกัด ตรวจสอบ กำหนดประเด็นและส่ง SAR ให้ สมศ. ผ่านระบบ E-SAR (โดยต้นสังกัด และ สมศ. เห็นสถานะของ SAR พร้อมกัน) 3) สมศ. รับ SAR ของสถานศึกษาผ่านหน่วยงานต้นสังกัดในระบบ E-SAR และ 4) สมศ. ส่ง SAR ให้หน่วยประเมินบริหารจัดการตามขั้นตอนการประเมินที่ สมศ. กำหนด

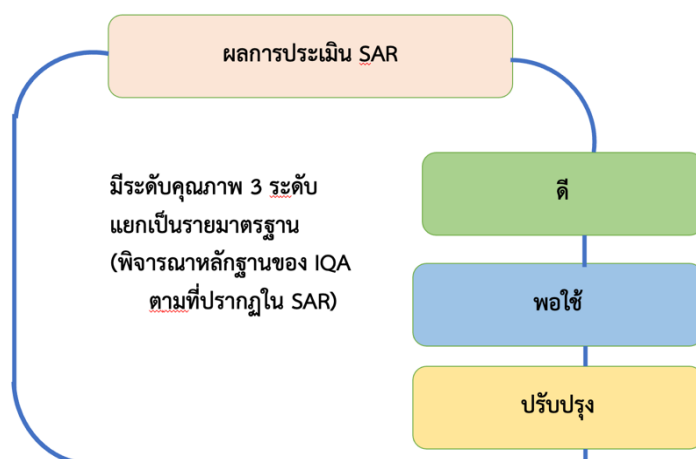
1.2 กรณีสถานศึกษาระดับ/ประเภทอื่น สมศ. ประสานงานกับผู้ประเมินให้เข้าระบบ AQA เพื่อ Download และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อไปดำเนินการประเมิน SAR ตามขั้นตอนที่ สมศ. กำหนด

2. คณะผู้ประเมินจัดทำรายงานการประเมิน SAR และจัดส่งให้หน่วยประเมินตรวจสอบความถูกต้อง

3. คณะผู้ประเมินจัดส่งรายงานการประเมิน SAR ให้สถานศึกษาพิจารณาความถูกต้อง ตามเวลาที่กำหนด (หนึ่งสัปดาห์นับจากวันที่ได้รับรายงาน) หลังจากนั้นสถานศึกษาส่งรายงานพร้อมผลการพิจารณาให้คณะผู้ประเมิน

4. หน่วยประเมินตรวจสอบความถูกต้อง และจัดส่งรายงานการประเมิน SAR ฉบับสมบูรณ์ให้ สมศ. (กรณีที่ เป็นโรงเรียนวัดอุปสมงค์พิเศษ กศน. และด้านการอาชีวศึกษา ให้คณะผู้ประเมินดำเนินการ)

5. สมศ. เสนอผลการประเมิน SAR เสนอคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ก่อนส่งให้สถานศึกษาต้นสังกัด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน

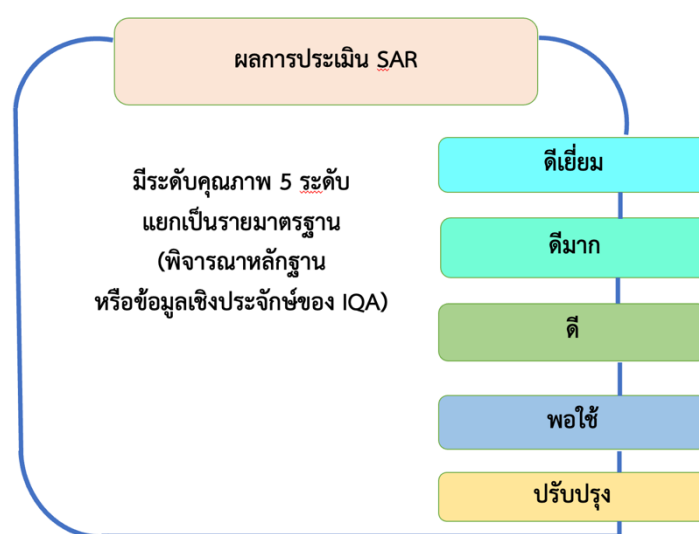
ภาพที่ 1 ภาพประกอบระยะแรก การประเมิน SAR ประเมินจากผลการวิเคราะห์ SAR ของสถานศึกษา. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2563) เอกสารประกอบการอบเชิงปฏิบัติการ เรื่องนโยบายการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก สมศ.
ที่มา: นันทนา หงวนต์ด, 2563

ระยะสอง การประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) เมื่อสถานศึกษาได้รับรายงานผลการประเมิน SAR อย่างเป็นทางการจาก สมศ. แล้ว ถ้าต้องการให้ สมศ. ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม สถานศึกษาสามารถร้องขอให้ สมศ. เข้าไปตรวจเยี่ยม โดยระบุตารางนัดหมาย และประเด็นการตรวจ ซึ่งการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมจะใช้เวลาอันน้อยสุด และไม่มีการสรุปผลด้วยวาจาที่สถานศึกษา เพื่อลดการสัมผัสตามหลักการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) สำหรับผลการประเมินมี 5 ระดับ คือ “ดีเยี่ยม” “ดีมาก” “ดี” “พอใช้” และ “ปรับปรุง” ซึ่งมี **เงื่อนไข**เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 สถานศึกษาที่ได้รับผลการประเมินแล้ว และหากต้องการให้ สมศ. ไปตรวจเยี่ยม สามารถยื่นคำร้องมายัง สมศ. โดยสมศ. จะส่งคณะผู้ประเมินเยี่ยมสถานศึกษาตามวัน เวลา ที่นัดหมาย ในช่วงเปิดภาคเรียน และมีกำหนดระยะเวลาอันน้อยสุด 1 วัน (ยกเว้นกรณีจำเป็น ผู้ประเมินทำเรื่องเสนอมาที่ สมศ. เพื่อพิจารณา) โดยมี **หลักการ**เป็นการตรวจเยี่ยม สถานศึกษาที่ยึดหลักการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการอยู่ใกล้ชิดกัน ใช้หน้ากากอนามัยและถุงมือตลอดเวลา เน้นการตรวจหลักฐานที่ไม่ใช่บุคคล (ยกเว้นกรณีจำเป็น) ตรวจหลักฐานตามตารางนัดหมาย ไม่มีการประชุมสรุปผลการประเมินด้วยวาจาที่สถานศึกษา

โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนดังนี้

1. คณะผู้ประเมินไปสถานศึกษาตามวัน เวลาที่นัดหมาย และเริ่มตรวจหลักฐานตามตารางนัดหมาย สถานศึกษาล่วงหน้า

2. คณะผู้ประเมินสามารถซักถามข้อสงสัยได้ แต่ต้องรักษาระยะห่างกันตามหลักการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และต้องไม่มีการสรุปผลด้วยวาจาที่สถานศึกษา
3. คณะผู้ประเมินจัดทำรายงานการประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) และจัดส่งให้หน่วยประเมินตรวจสอบความถูกต้อง
4. คณะผู้ประเมินจัดทำรายงานการประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) ให้สถานศึกษาพิจารณาความถูกต้อง ตามเวลาที่กำหนด (หนึ่งสัปดาห์นับจากวันที่ได้รับรายงาน) หลังจากสถานศึกษา ส่งรายงานพร้อมผลการพิจารณาให้คณะผู้ประเมิน
5. หน่วยประเมินตรวจสอบความถูกต้อง และจัดส่งรายงานการประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) ฉบับสมบูรณ์ให้สมศ.
6. สมศ. เสนอผลการประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) เสนอคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องก่อนส่งให้สถานศึกษา ด่วนส่งกัก และเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ภาพที่ 2 ภาพประกอบระยะสอง การประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit). สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2563) เอกสารประกอบการออบเชิงปฏิบัติการ เรื่องนโยบายการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก สมศ. ที่มา: นันทนา หงวนดัด, 2563

วิธีประเมินคุณภาพภายนอกยุคโควิด-19 แบ่งการประเมินเป็น 2 ระยะ (อุทุมพร จามรมาน, 2563) ระยะแรก ประเมิน SAR ตัวชี้วัด 5 ตัว เกณฑ์ตัดสิน 3 ระดับ คือ ดี พอใช้ ปรับปรุง เน้นจำนวนตัวชี้วัดที่สะท้อน

คุณภาพ ระยะต่อมา ประเมิน Site Visit ตามความสมัครใจของสถานศึกษา ใช้มาตรฐานเดิม ตัวชี้วัดเดิม แต่เพิ่ม การตรวจผลดำเนินงาน (หลักฐานเชิงประจักษ์ ว่า ทำจริง มีจริง) เพิ่มเกณฑ์ระดับ ดีมาก และดีเยี่ยม เป็น 5 ระดับ

สำหรับผู้ประเมิน ศึกษาและทำความเข้าใจโดยการอ่าน CO-01 ถึง CO-09 ให้เข้าใจ และทำตาม การอ่านนิยามศัพท์ให้เข้าใจความหมาย การอ่านเกณฑ์ประเมิน SAR 3 ระดับ (เน้นจำนวนตัวชี้วัด ที่สะท้อนคุณภาพ) และการอ่านเกณฑ์ประเมินผลการตรวจเยี่ยม 5 ระดับ (เน้นคุณภาพของผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา)

สำหรับในส่วนของ CO คือ แบบฟอร์ม หรือตาราง หรือ Work Sheet ที่ช่วยผู้ประเมินให้ทำงานง่าย มี 9 CO คือ ประกอบด้วย 1) รายงานการประเมินตนเอง (SAR) 2) แบบตรวจสอบหัวข้อใน SAR โดยคณะผู้ประเมิน 3) แนวทางการพิจารณา SAR ตามหลักเกณฑ์ของ สมศ. 4) แบบรายงานผลการประเมิน SAR 5) แบบคำร้องของ สถานศึกษาให้ สมศ. ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม 6) ตารางนัดหมายการตรวจเยี่ยม 7) แผนการเตรียมการก่อนลงพื้นที่ตรวจ เยี่ยมของคณะผู้ประเมิน 8) ตารางสรุปผลการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม และ 9) แบบรายงานผลประเมินการตรวจเยี่ยม ซึ่งจะเรียงลำดับจาก CO-01 จนถึง CO-09

ตัวชี้วัดการประเมิน SAR มาจากระบบคุณภาพ หรือวงจรคุณภาพ (Plan Do Check Act) หรือ PDCA ตัวชี้วัดมี 5 ตัวคือ ตัวที่ 1 มีการเขียน P ใน SAR ตัวที่ 2 มีการเขียน D ใน SAR ตัวที่ 3 มีการเขียน C ใน SAR ตัวที่ 4 มีการเขียน A ใน SAR และตัวที่ 5 มีการแจ้ง A ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยมีเกณฑ์ตัดสินคุณภาพ ภายนอก จากผลประเมิน SAR มี 3 ระดับคือ ปรับปรุง หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 0-3 ตัว พอใช้ หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 4 ตัว และดี หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 5 ตัว

ตัวชี้วัดผลการประเมินเชิงประจักษ์ (ตรวจเยี่ยม) ต่อยอดจากตัวชี้วัดผลประเมิน SAR หากแต่เน้นที่ สถานศึกษาทำจริง หรือมีข้อมูลจริง คือ **ระดับปรับปรุง พอใช้ และดี** ประกอบด้วย ปรับปรุง หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 0 – 3 ตัว พอใช้ หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 4 ตัว และดี หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 5 ตัว สำหรับ**ระดับดีมาก ดีเยี่ยม** เพิ่มเรื่องมีผลงานต่อเนื่อง 3 ปี **ตลอดจน รักษาผลงานดังกล่าว และมีจุดเด่นด้วย** ประกอบด้วย ดีมาก หมายถึง มีหลักฐานหรือข้อมูล แสดงผลการ พัฒนา 3 ปีย้อนหลัง ตลอดจนรักษาผลการพัฒนาดังกล่าว ดีเยี่ยม หมายถึง ต่อยอดจาก ดีมาก และเพิ่ม “การ ระบุการเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) หรือ นวัตกรรม”

การประเมิน SAR

1. การอ่านรายงาน SAR (รายงานการประเมินตนเอง)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2563

ที่มา: โรงเรียนบ้านคลองไธสง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2. การตรวจสอบหัวข้อใน SAR แบบตรวจสอบรายงานการประเมินตนเอง (SAR) โดยคณะผู้ประเมิน (CO-02)

I
แบบตรวจสอบหัวข้อในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR)
โดยคณะผู้ประเมินภายนอก การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รหัสสถานศึกษา.....ชื่อสถานศึกษา.....สังกัด.....
ตั้งอยู่ที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

คำอธิบาย โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง **มี** หากพบข้อมูล ข้อความ หรือเอกสารตามที่ระบุในประเด็นพิจารณาปรากฏในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) และทำเครื่องหมาย ✗ ในช่อง **ไม่มี** หากไม่พบข้อมูล ข้อความ หรือเอกสารตามที่ระบุในประเด็นพิจารณาปรากฏในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR)

ประเด็นพิจารณา	ผลการตรวจสอบ		หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	
บทสรุปผู้บริหาร			
๑. ผลการดำเนินงาน			
๒. หลักฐานสนับสนุนผลการดำเนินงาน			
๓. แผนพัฒนาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้น			
ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของสถานศึกษาที่แสดงถึงสภาพการดำเนินงานที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของเด็ก/ผู้เรียน			
๑. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ได้แก่ ที่ตั้ง ประวัติโดยสังเขป การจัดการศึกษา สภาพชุมชน เศรษฐกิจ และสังคม			
๒. โครงสร้างการบริหาร			
๓. ข้อมูลบุคลากร			
๔. ข้อมูลผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา			
๕. ข้อมูลหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอน			
๖. ข้อมูลอาคารสถานที่			
๗. ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา			
๘. ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง			
ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (ถ้าไม่มีระดับการศึกษาใดให้ตัดสินการศึกษานั้นออก)			
การศึกษาปฐมวัย			
มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของเด็ก			

(ปรับปรุงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๔)

๓

ภาพที่ 4 แบบตรวจสอบหัวข้อในรายงานการประเมินตนเอง

ที่มา: อุทุมพร จามรมาน, 2563

3. ประเมิน SAR รายมาตรฐาน โดยตรวจหาคำที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัด 5 ตัว

- 1 มีคำหรือข้อความที่เกี่ยวกับ P (เป้าหมาย แผน)
- 2 มีคำหรือข้อความที่เกี่ยวกับ D (การดำเนินงาน)
- 3 มีคำหรือข้อความที่เกี่ยวกับ C (การตรวจสอบ ประเมิน)
- 4 มีคำหรือข้อความที่เกี่ยวกับ A (การปรับปรุง แก้ไข)
- 5 มีคำหรือข้อความที่นำ A ไปสู่ผู้เกี่ยวข้อง

CO - 03 - 2

แนวทางพิจารณา SAR ตามมาตรฐานหลักเกณฑ์ สมศ. และชื่อหลักฐาน
การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(ชื่อสถานศึกษา)

การศึกษาปฐมวัย

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของเด็ก

จุดเน้น.....

ตัวชี้วัด	แนวทางพิจารณาจาก SAR	✓ (ถ้ามี)
๑. มีการระบุเป้าหมายคุณภาพของเด็กปฐมวัย	มีข้อความหรือข้อมูล ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้	
๒. มีการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	มีข้อความหรือข้อมูล ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้	
๓. มีพัฒนาการสมวัยตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	มีข้อความหรือข้อมูล ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้	
๔. มีการนำผลประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัยมาพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัย	มีข้อความหรือข้อมูล ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้	
๕. มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัยต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	มีข้อความหรือข้อมูล ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้	
สรุปผลประเมิน (ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าระดับผลการประเมินที่สถานศึกษาได้รับ) ☐ ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ○ ปรับปรุง มีการระบุข้อความที่สะท้อนตัวชี้วัดใน SAR จำนวน ๐-๓ ข้อ ○ พอใช้ มีการระบุข้อความที่สะท้อนตัวชี้วัดใน SAR จำนวน ๔ ข้อ ☐ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดี มีการระบุข้อความที่สะท้อนตัวชี้วัดใน SAR จำนวน ๕ ข้อ		

ภาพที่ 5 แนวทางพิจารณา SAR ตามมาตรฐานหลักเกณฑ์ สมศ.

ที่มา: อุทุมพร จามรมาน, 2563

5. การเขียนรายงานผลประเมิน SAR ตามแบบฟอร์ม CO-4 ประกอบด้วยหัวข้อย่อยดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา
2. ผลประเมิน SAR รายมาตรฐาน และข้อเสนอแนะ
3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
4. คำรับรอง
5. การลงนามของผู้บริหารสถานศึกษา

(ร่าง)

รายงานการประกันคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR
ภายใต้สถานการณ์ COVID - 19
การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รหัสสถานศึกษา.....ชื่อสถานศึกษา.....
สังกัด.....
ระดับการศึกษาที่เปิดสอน.....

ตั้งอยู่เลขที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....
E-mail Website

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์การมหาชน)

ภาพที่ 6 ตัวอย่างปกรายงาน

ที่มา: อุทุมพร จามรมาน, 2563

โดยสรุปแนวปฏิบัติในการประเมินผลคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 นั้น เป็นการ
ทำงานในของสถานการณ์ที่วิกฤต ซึ่งทาง สมศ. ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานด้านการประเมินคุณภาพภายนอก
ด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกมีความ
สะดวกทั้งผู้ประเมินภายนอก และสถานศึกษาที่ต้องรับการตรวจประเมินคุณภาพภายนอก

ส่วนที่ 4 ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้จากการตรวจประเมินการประกันคุณภาพของ สถานศึกษาในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565) มีดังนี้

1. รูปแบบการประเมินของสมศ. ที่มีการดำเนินการที่มีความเชื่อมโยงกับนโยบายการประเมินคุณภาพ
ภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 เนื่องจากสมศ. ได้ใช้หลักการทำงานได้อย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะอยู่
ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงได้กำหนดรูปแบบในการประเมินตามบทบาท
หน้าที่ที่ได้รับด้วยการพัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา

ด้วยแนวคิดภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนจากการนั่งเรียนในห้องเรียนได้ปรับเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ดังนั้นวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบกับการประเมินคุณภาพภายนอก ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ทางสมศ.ได้กำหนดแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นการประเมิน SAR และ ระยะสอง เป็นการประเมินจากการตรวจเยี่ยม (Site Visit) โดยเป็นไปตามความสมัครใจของสถานศึกษา และการประเมินผลการวิเคราะห์ SAR ของสถานศึกษา ซึ่งส่งผ่านหน่วยงานต้นสังกัดตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 เป็นหลักสำคัญ สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกในปัจจุบันที่กำลังดำเนินการยังคงใช้รูปแบบการประเมินดังกล่าวนี้

2. รายงานการประเมินตนเองประจำปีของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ที่ส่งผ่านหน่วยงานต้นสังกัดมาสู่ระบบการประเมินของสมศ. จากที่ได้ตรวจการประกันคุณภาพภายนอกพบว่าสถานศึกษาได้จัดทำรูปแบบรายงานการประเมินตนเองที่มีแบบฟอร์มเดียวกันเป็นหลัก การจัดทำรูปแบบนั้นมีองค์ประกอบภายในเล่มดังนี้ ตอนที่ 1 สรุปข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา โดยเป็นข้อมูลทั่วไปและข้อมูลสำคัญของสถานศึกษา สิ่งที่พบสถานศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ได้ระบุโครงสร้างของการจัดองค์การ ตอนที่ 2 บทสรุปผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ในระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา เป็นการระบุถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาโดยภาพรวม ตั้งแต่ข้อมูลทั่วไปจนถึงอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ตอนที่ 4 ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาในระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดมาตรฐานของแต่ละระดับเป็นตัวกำหนด ซึ่งแต่ละระดับจะมีทั้งหมด 3 มาตรฐาน และจะปิดท้ายด้วย จุดอ่อน/ปัญหา จุดเด่น/จุดแข็ง และแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษา ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบค่าเป้าหมายกับผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และภาคผนวก คณะผู้จัดทำ ข้อเสนอแนะพบว่า การจัดทำรูปแบบรายงานมีความปรารถนาและรายละเอียดที่แตกต่างกันในเชิงเนื้อหาและข้อมูลในภาคผนวก

3. กรอบที่กำหนดในการประเมินโดยยึดโยงกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากการตรวจในระยะแรก การประเมินตนเอง พบว่า แนวทางการพิจารณา SAR ของสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ของสมศ. (CO-3) จะกำหนดการประเมิน SAR รายมาตรฐานของระดับการศึกษาปฐมวัย ที่ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยตรวจหาคำที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัด 5 ตัวของแต่ละมาตรฐานนั้น ๆ ภายใต้หลักการของ PDCAA สำหรับการดำเนินการตรวจในส่วนนี้ต้องควบคู่กับการพิจารณาเนื้อหาภายในเล่มรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของสถานศึกษา

4. ผลการดำเนินงานของสถานศึกษากับการระบุการเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) หรือ มีนวัตกรรม พบว่า สถานศึกษาส่วนมากจะมีผลการดำเนินงานที่ยังไม่มีหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) หรือ มีนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนที่มีผลงานนวัตกรรมจะระบุเป็น QR-Code ไว้ในผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา หรือภาคผนวก และข้อสังเกตเพิ่มเติมในกรณีที่สถานศึกษาไม่ได้ระบุอาจจะเป็นไปได้ว่า สถานศึกษายังไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการเขียนในการระบุถึงการเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) หรือ มีนวัตกรรม ดังนั้นในส่วนผู้ที่รับผิดชอบในการประเมินคุณภาพภายนอก ควรต้องให้ความรู้และความเข้าใจเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการมาแล้วให้กับสถานศึกษา

5. วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เป็นข้อสังเกตที่ได้จากการตรวจประเมินตนเองจากรายงานการประเมินตนเองประจำปีของสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาที่มีการจัดทำรูปเล่มที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาได้ลงไปถึงในรายละเอียดที่จะต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศ อาทิ เช่น ช่องทางเข้าถึงเอกสารต่าง ๆ ด้วย QR-Code, Line, Facebook และ website ของสถานศึกษา ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการด้านเอกสารสำหรับผู้สนใจในการเข้าถึงเอกสารต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่เผยแพร่ได้ ซึ่งเป็นการแสดงถึงวิสัยทัศน์การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ดังนั้น จากส่วนที่ 1 แนวคิด หลักการ และเหตุผลของการประเมินคุณภาพภายนอกของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ส่วนที่ 2 นโยบายการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอกสมศ. ส่วนที่ 3 วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด และส่วนที่ 4 ข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้จากการตรวจประเมินการประกันคุณภาพของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565) จึงได้กำหนดกรอบแนวทางใหม่โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับกรอบประเมินรอบใหม่ เพื่อให้สถานศึกษาเน้นการระบุข้อมูลในเล่ม SAR ให้ชัดเจน ดังนี้

1. มิติการขับเคลื่อนนวัตกรรมในเชิงระบบและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ หากสถานศึกษามีผลงานกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงนวัตกรรม หรือตัวอย่างที่ดี ขอให้สถานศึกษาระบุในท้ายเล่มของ SAR ให้เห็นชัดเจน สำหรับแนวทางการสนับสนุนและช่วยเหลือสถานศึกษานั้น สมศ. อาจต้องให้ความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการแล้ว ในส่วนของกลไก และวิธีการดำเนินการ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถระบุการเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) หรือนวัตกรรมได้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. มิติการรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ขอให้เพิ่มการทำตารางเปรียบเทียบให้เห็นถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้กับผลดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ถึงการบรรลุผลสำเร็จ และการไม่บรรลุผลสำเร็จ ถึงแม้ว่าการรายงานการประเมินตนเองจะได้กำหนดไว้ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบค่าเป้าหมายกับผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่าสถานศึกษาบางแห่งยังไม่ได้ระบุให้เห็นการเปรียบเทียบที่เห็นได้อย่างชัดเจน สมศ. อาจต้องให้ความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากที่ได้

ดำเนินการแล้ว เนื่องจากมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นหลักสำคัญของการใช้เป็นกรอบการประเมินของสถานศึกษา

3. มิติการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษา ขอให้มีการระบุข้อความส่วนท้ายในเล่ม SAR ว่าสถานต้องการความช่วยเหลือในด้านใดมากที่สุด เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ทางระดับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดเข้ามาแก้ปัญหาให้ตรงกับบริบทและสภาพของแต่ละสถานศึกษา ด้วยเหตุผลการระบุความต้องการที่ช่วยเหลือในระดับความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา สมศ. จะได้นำข้อเสนอที่ต้องการความช่วยเหลือส่งต่อไปให้คณะรัฐมนตรี และฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

สำหรับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในช่วงระหว่างและหลังสถานการณ์สถานการณ์ COVID-19 ได้มีการดำเนินงานดังนี้ 1) แนวทางการประเมินและแนวปฏิบัติในการประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกหลังสถานการณ์ COVID-19 มีที่มาจากแนวคิดหลักการ และเหตุผลของการประเมินคุณภาพภายนอกของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ด้วยหลักการการเว้นระยะห่างและการใช้รูปแบบการประเมินผลด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการด้วยการกำหนดรูปแบบในการทำงานภายใต้สถานการณ์วิกฤต 2) นโยบายการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอกสมศ. ได้ดำเนินการตามกฎหมายแม่บททางการศึกษา พระราชบัญญัติการจัดตั้ง สมศ. 2543 ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของสมศ. และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ในระดับการปฏิบัติงานของสมศ. ที่มีต่อสถานศึกษา และ 3. วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินการตามที่สมศ. กำหนดด้วยวิธีการทำงานร่วมกันภายใต้สถานการณ์ COVID-19

สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้จากการตรวจประเมินการประกันคุณภาพของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565) เพื่อการศึกษา วิธีการแนวทางการประเมินและแนวปฏิบัติที่ดำเนินการโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีดังนี้

สำหรับในส่วนของสมศ. การประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกควรมีแนวทางใหม่ ซึ่งจากข้อสังเกตและประสบการณ์ที่ได้จากการตรวจประเมินการประกันคุณภาพของสถานศึกษา จึงได้กำหนดกรอบแนวทางใหม่โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับกรอบประเมินรอบใหม่ เพื่อให้สถานศึกษาเน้นการระบุข้อมูลในเล่ม SAR ให้ชัดเจน ดังนี้ 1) มิติการขับเคลื่อนนวัตกรรมในเชิงระบบและนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ โดยให้ความรู้ และความเข้าใจเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการมาแล้วให้กับสถานศึกษา 2) มิติการรายงาน

ผลการดำเนินงานในแต่ละมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้ความรู้ และความเข้าใจเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการมาแล้วให้กับสถานศึกษาด้วยวิธีการเขียนเพื่อให้ตอบเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละมาตรฐานการศึกษา และ 3) มิติการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษา โดยให้ความรู้ และความเข้าใจเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการมาแล้วให้กับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษากำหนดสิ่งที่ต้องการในการทำงานที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

สำหรับในส่วน of สถานศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับกรอบประเมินรอบใหม่ เพื่อให้สถานศึกษาเน้นการระบุข้อมูลในเล่ม SAR ให้ชัดเจน ดังนี้ 1. การระบุผลงานที่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) หรือ มีนวัตกรรม ซึ่งสถานศึกษาควรระบุให้เห็นถึงผลงานที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน และ 2. สถานศึกษาควรใช้ช่องทางเข้าถึงเอกสารต่าง ๆ ด้วย QR-Code, Line, Facebook และ website ของสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการบริหารจัดการด้านเอกสารสำหรับผู้สนใจในการเข้าถึงเอกสารต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่เผยแพร่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (23 กุมภาพันธ์ 2561). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอน 11 ก หน้า 3-5.
- นันทนา หงวนตัด. (2563) นโยบายการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID – 19 และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก สมศ. *การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือก เพื่อให้การรับรองเป็นผู้ประเมินภายนอก ครั้งที่ 1*. โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (19 สิงหาคม 2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอน 74 ก หน้า 14.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (1 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอน 57 ก. หน้า 51.
- พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.พ.ศ.2543. (3 พฤศจิกายน 2543). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 117 ตอน 99 ก หน้า 15.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์*. อรุณการพิมพ์.
- โรงเรียนบ้านคลองโอง. (2563). *รายงานการประเมินตนเองของระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2563*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2563). *คู่มือประเมินภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19*. สำนักงาน.

อุทุมพร จามรมาน. (2563). การประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19. *การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเพื่อให้การรับรองเป็นผู้ประเมินภายนอก ครั้งที่ 1*. โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น.